



SAMORZĄD WOJEWÓDZTWA  
WIELKOPOLSKIEGO

## Wojewódzki Urząd Pracy w Poznaniu

### **Zatrudnienie osób niepełnosprawnych**

## **Zakłady pracy chronionej**

### **Wymogi formalne funkcjonowania**

Zakłady pracy chronionej zatrudniają nie mniej niż 25 pracowników w przeliczeniu na pełny wymiar czasu pracy, z tego procent pracowników niepełnosprawnych wynosi albo co najmniej 50 % (w tym co najmniej 20 % ogółu zatrudnionych stanowią osoby zaliczone do znacznego lub umiarkowanego stopnia niepełnosprawności) albo co najmniej 30 % osób niewidomych lub psychicznie chorych lub upośledzonych umysłowo zaliczonych do znacznego albo umiarkowanego stopnia niepełnosprawności. W ZPCh jest zapewniona doraźna i specjalistyczna opieka medyczna, poradnictwo i usługi rehabilitacyjne.

Pracodawca prowadzący zakład pracy chronionej tworzy zakładowy fundusz rehabilitacji osób niepełnosprawnych. Jest zobowiązany do: prowadzenia ewidencji środków funduszu rehabilitacji, prowadzenia rozliczeniowego rachunku bankowego środków tego funduszu, przeznaczania co najmniej 15 % środków funduszu rehabilitacji na indywidualne programy rehabilitacji, przeznaczania co najmniej 10 % środków funduszu rehabilitacji na pomoc indywidualną dla niepełnosprawnych pracowników i niepracujących niepełnosprawnych – byłych pracowników tego zakładu. Środki funduszu rehabilitacji są przeznaczane na finansowanie rehabilitacji zawodowej, społecznej i leczniczej, w tym na indywidualne programy rehabilitacji osób niepełnosprawnych opracowywane przez powołane przez pracodawców komisje rehabilitacyjne oraz ubezpieczenie osób niepełnosprawnych, zgodnie z zakładowym regulaminem wykorzystania tych środków.

### **Uprawnienia osób niepełnosprawnych zatrudnionych w zakładach pracy chronionej**

Osoba zatrudniona w ZPCH może ubiegać się m.in. o dofinansowanie na:

- odpłatność za przejazd w obie strony, pobyt i leczenie w szpitalach, sanatoriach, placówkach rehabilitacyjno-szkoleniowych,
- pobyt w zakładach opiekuńczo-leczniczych i pielęgnacyjno-opiekuńczych,
- zakup leków i innych niezbędnych środków medycznych,
- zakup i naprawę indywidualnego sprzętu rehabilitacyjnego, wyrobów medycznych w tym przedmiotów ortopedycznych oraz środków pomocniczych, urządzeń i narzędzi

technicznych oraz środków transportu niezbędnych w rehabilitacji oraz ułatwiających wykonywanie czynności życiowych,

- adaptację i wyposażenie mieszkań, budynków mieszkalnych oraz obiektów zamieszkałych lub przeznaczonych dla osób niepełnosprawnych, stosownie do potrzeb wynikających z niepełnosprawności,
- usprawnianie fizyczne,
- odpłatność za przejazd w obie strony i pobyt na: turnusach rehabilitacyjnych wraz z opiekunem – jeśli lekarz zaleci uczestnictwo opiekuna na turnusie rehabilitacyjnym oraz na wczasach lub wypoczynku zorganizowanym w innych formach,
- odpłatność za pobyt na koloniach, obozach oraz turnusach rehabilitacyjnych dla niepełnosprawnych dzieci pracowników, a także dla dzieci osób niepełnosprawnych,
- opiekę pielęgnacyjną w domu nad pracownikiem niepełnosprawnym w okresie przewlekłej choroby uniemożliwiającej poruszanie się, w tym opiekę socjalno – bytową,
- utrzymanie przez osoby niewidome psa przewodnika,
- zakup wydawnictw i pomocy dydaktycznych stosownie do potrzeb osób niepełnosprawnych,
- opłacanie przewodników towarzyszących osobom niewidomym zaliczonym do znacznego lub umiarkowanego stopnia niepełnosprawności oraz osobom z niepełnosprawnością narządu ruchu zaliczonym do znacznego stopnia niepełnosprawności,
- opłacanie tłumacza języka migowego,
- przewóz osoby niepełnosprawnej na niezbędne zabiegi leczniczo-rehabilitacyjne,
- zwrot kosztów ubezpieczeń komunikacyjnych oraz ryczałtu za używany własny pojazd mechaniczny do celów pozasłużbowych dla osób zaliczonych do znacznego lub umiarkowanego stopnia niepełnosprawności oraz dla osób zaliczonych do lekkiego stopnia niepełnosprawności z uszkodzeniem narządu ruchu,
- dojazdy do pracy i z pracy osób niepełnosprawnych mających trudności w korzystaniu z publicznych środków transportu,
- odpłatność za kształcenie lub doksztalcenie, w tym również w szkołach średnich i wyższych,
- odpłatność za kursy i szkolenia rozwijające pozazawodowe zainteresowania osób niepełnosprawnych,
- opłacanie składki na indywidualne ubezpieczenia osób niepełnosprawnych,

- odpłatność za podstawową i specjalistyczną opiekę medyczną oraz poradnictwo i usługi rehabilitacyjne.

Pomoc indywidualną, przyznaje się na wniosek osób niepełnosprawnych:

1. zatrudnionych w tym zakładzie w ramach stosunku pracy lub umowy o pracę nakładczą, w tym przebywających na urloпах bezpłatnych oraz urloпах wychowawczych,
2. będących uczniami odbywającymi praktyczną naukę zawodu w tym zakładzie,
3. niepracujących byłych pracowników tego zakładu.

Wysokość przyznawanej pomocy indywidualnej, uzależnia się od sytuacji materialnej i losowej osoby niepełnosprawnej, może być udzielana jako bezzwrotna lub jako nieoprocentowana pożyczka.

### **Zakłady aktywności zawodowej**

#### **Wymogi formalne funkcjonowania**

Zakłady aktywności zawodowej są wyodrębnionymi organizacyjnie i finansowo jednostkami utworzonymi przez gminę, powiat, fundację, stowarzyszenie lub inną organizację społeczną, których statutowym zadaniem jest rehabilitacja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych. ZAZ-y zatrudniają co najmniej 70 % osób niepełnosprawnych zaliczanych do znacznego stopnia niepełnosprawności lub do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności (nie więcej niż 35 % ogółu zatrudnionych), u których stwierdzono autyzm, upośledzenie umysłowe lub chorobę psychiczną. ZAZ przeznacza uzyskane dochody na zakładowy fundusz aktywności oraz zapewnia doraźną i specjalistyczną opiekę medyczną, poradnictwo i usługi rehabilitacyjne.

Koszty utworzenia i działania zakładów aktywności zawodowej są finansowane ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, samorządu terytorialnego lub z innych źródeł. Zakłady te nie mogą prowadzić działalności polegającej na wytwarzaniu wyrobów przemysłu paliwowego, tytoniowego, spirytusowego, winiarskiego, piwowarskiego, a także pozostałych wyrobów alkoholowych o zawartości alkoholu powyżej 1,5 % oraz wyrobów z metali szlachetnych albo z udziałem tych metali lub handlu tymi wyrobami.

## **Uprawnienia osób niepełnosprawnych zatrudnionych w zakładach aktywności zawodowej**

Czas pracy zatrudnionych w ZAZ osób niepełnosprawnych zaliczonych do znacznego lub umiarkowanego stopnia niepełnosprawności wynosi co najmniej 19,25 godzin tygodniowo.

Wymiar czasu pracy osoby niepełnosprawnej zaliczonej do znacznego lub umiarkowanego stopnia niepełnosprawności może być na wniosek zespołu programowego zwiększony do 28 godzin tygodniowo.

Czas trwania zajęć rehabilitacyjnych dla zatrudnionych w zakładzie osób niepełnosprawnych zaliczonych do znacznego lub umiarkowanego stopnia niepełnosprawności wynosi nie mniej niż 60 minut dziennie i może ulec przedłużeniu do 120 minut dziennie na wniosek służb rehabilitacyjnych zakładu.

W ramach kosztów działalności zakładu ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych mogą być finansowane:

- 1) wynagrodzenia osób niepełnosprawnych zaliczonych do znacznego lub umiarkowanego stopnia niepełnosprawności, do wysokości 100 % minimalnego wynagrodzenia, proporcjonalnie do wymiaru czasu pracy określonego w umowie o pracę;
- 2) wynagrodzenia pracowników zatrudnionych przy działalności obsługowo-rehabilitacyjnej;
- 3) dodatkowe wynagrodzenia roczne, odprawy emerytalne i pośmiertne oraz nagrody jubileuszowe;
- 4) składki należne od pracownika i pracodawcy na ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne od pracowników;
- 5) materiały, energia, usługi materialne i usługi niematerialne;
- 6) transport i dowóz osób niepełnosprawnych;
- 7) szkolenia osób niepełnosprawnych związane z przygotowaniem ich do pracy na otwartym rynku pracy lub z prowadzoną działalnością gospodarczą zakładu;
- 8) odpisy na zakładowy fundusz świadczeń socjalnych lub wypłaty świadczeń urlopowych, dokonywanych na podstawie odrębnych przepisów;
- 9) wymiana zamortyzowanych maszyn, urządzeń i wyposażenia niezbędnych do prowadzenia produkcji lub świadczenia usług;
- 10) wymiana maszyn i urządzeń, w związku ze zmianą profilu działalności zakładu;

11) inne niezbędne do realizacji rehabilitacji, obsługi i prowadzenia działalności gospodarczej.

Zasady pracy chronionej, które dotyczą pracowników posiadających orzeczenie o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności:

- niższa norma czasu pracy tj. 7 godzin na dobę i przeciętnie 35 godzin pracy tygodniowo,
- zakaz zatrudniania w porze nocnej i w godzinach nadliczbowych, z wyjątkiem osób zatrudnionych przy pilnowaniu i osób, którym - na ich wnioski - lekarz prowadzący badania profilaktyczne wyrazi na to zgodę,
- wynagrodzenie nie niższe niż wynagrodzenie przysługujące pracownikom świadczącym pracę, przy zachowaniu powszechnie obowiązujących norm czasu pracy,
- dodatkowa 15 minutowa przerwa w pracy na gimnastykę usprawniającą lub wypoczynek z zachowaniem prawa do wynagrodzenia,
- dodatkowy płatny urlop wypoczynkowy,
- prawo uczestniczenia w turnusach rehabilitacyjnych, z zachowaniem prawa do wynagrodzenia,
- zwolnienie od pracy w celu wykonania badań specjalistycznych, zabiegów leczniczych lub usprawniających, a także w celu uzyskania zaopatrzenia ortopedycznego lub jego naprawy, jeżeli czynności te nie mogą być wykonane poza godzinami pracy, z zachowaniem prawa do wynagrodzenia.

Natomiast zasady dotyczące pracowników posiadających orzeczenie o lekkim stopniu niepełnosprawności to:

- normy czasu pracy wynoszącej 8 godzin na dobę i przeciętnie 40 godzin pracy tygodniowo,
- zakazu zatrudniania w porze nocnej i w godzinach nadliczbowych, z wyjątkiem osób zatrudnionych przy pilnowaniu i osób, którym na ich wnioski, lekarz prowadzący badania profilaktyczne wyrazi na to zgodę,
- dodatkowej 15 minutowej przerwy w pracy na gimnastykę usprawniającą lub wypoczynek z zachowaniem prawa do wynagrodzenia.

## **Zatrudnienie wspierane**

Zatrudnienie wspierane polega na wsparciu pracujących osób niepełnosprawnych przez osoby pełnosprawne w zakresie obowiązków wykonywanych przez osobę niepełnosprawną na stanowisku pracy oraz w zakresie jej funkcjonowania psychologicznego i społecznego w miejscu zatrudnienia. Pomoc jest świadczona przez trenera pracy, który odpowiada za wyszkolenie jej do pełnionych obowiązków. Trener najpierw sam szkoli się pracując na danym stanowisku, a potem wprowadza osobę niepełnosprawną, pomagając jej w całym okresie adaptacji w miejscu pracy.

Trener pracy pomaga m.in. w wyszukaniu potencjalnego pracodawcy, z którym wspólnie wybiera stanowisko pracy odpowiednie do możliwości i kwalifikacji osoby niepełnosprawnej, określa wymiar czasu pracy osoby niepełnosprawnej oraz czynności, które wejdą w zakres jej obowiązków. Trener pracy pozostaje w ciągłym kontakcie z pracodawcą i pracownikiem, a także rodziną pracownika oraz udziela pomocy w rozwiązywaniu problemów zawodowych. Pomaga też w dojeździe do pracy i z pracy.

Zatrudnienie wspierane może być finansowane ze środków unijnych lub środków PFRON.

## **Centra integracji społecznej**

Centrum integracji społecznej realizuje reintegrację zawodową i społeczną przez następujące usługi: kształcenie umiejętności pozwalających na pełnienie ról społecznych i osiągnięcie pozycji społecznych dostępnych osobom niepodlegającym wykluczeniu społecznemu; nabywanie umiejętności zawodowych oraz przyuczenie do zawodu, przekwalifikowanie lub podwyższanie kwalifikacji zawodowych; naukę planowania życia i zaspokajania potrzeb własnym staraniem, zwłaszcza przez możliwość osiągnięcia własnych dochodów przez zatrudnienie lub działalność gospodarczą, uczenie umiejętności racjonalnego gospodarowania posiadanymi środkami pieniężnymi.

Centrum może być tworzone przez: jednostkę samorządu terytorialnego w formie jednostki budżetowej lub samorządowego zakładu budżetowego lub przez organizację pozarządową lub podmioty, o których mowa w art. 3 ust. 3 pkt 1 i 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, z zastrzeżeniem, że w przypadku spółdzielni socjalnych Centrum mogą tworzyć spółdzielnie zakładane przez

podmioty, o których mowa w art. 4 ust. 2 pkt 2 i 3 ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych.

Wniosek o przyznanie statusu Centrum instytucja tworząca składa do wojewody właściwego ze względu na siedzibę Centrum. Status Centrum nadaje wojewoda, na podstawie wniosku składanego w terminie od dnia 1 kwietnia do dnia 30 kwietnia lub od dnia 1 września do dnia 30 września danego roku. Status Centrum nadaje się na okres 5 lat.

Utworzenie Centrum jest finansowane:

- 1) w przypadku Centrum tworzonego przez jednostkę samorządu terytorialnego – na zasadach określonych w przepisach o finansach publicznych;
- 2) w przypadku Centrum tworzonego przez organizację pozarządową z:
  - a) zasobów instytucji tworzącej pochodzących ze zbiorok, darowizn lub innych źródeł,
  - b) dotacji na pierwsze wyposażenie pochodzącej z dochodów własnych gminy przeznaczonych na realizację gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych,
  - c) innych dochodów własnych jednostki samorządu terytorialnego

Utworzenie Centrum może być finansowane z dotacji na pierwsze wyposażenie pochodzącej z dochodów własnych samorządu województwa przeznaczonych na realizację wojewódzkiego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, na zasadach porozumienia zawartego między marszałkiem województwa a instytucją tworzącą. Na mocy porozumienia marszałek może przyznać Centrum dotację na pierwsze wyposażenie oraz dotację na działalność przez okres pierwszych 3 miesięcy z dochodów własnych samorządu województwa przeznaczonych na realizację wojewódzkiego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych.

Centrum, w ramach reintegracji zawodowej, może prowadzić działalność wytwórczą, handlową lub usługową oraz działalność wytwórczą w rolnictwie, z wyłączeniem działalności polegającej na wytwarzaniu i handlu wyrobami przemysłu paliwowego, tytoniowego, spirytusowego, winiarskiego, piwowarskiego, a także pozostałych wyrobów alkoholowych o zawartości alkoholu powyżej 0,5% oraz wyrobów z metali szlachetnych albo z udziałem tych metali. Działalność wytwórcza, handlowa i usługowa nie jest działalnością gospodarczą w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej i może być prowadzona jako statutowa działalność odpłatna pożytku publicznego w rozumieniu przepisów o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.



Działalność Centrum jest finansowana z:

- 1) dotacji pochodzącej z dochodów własnych jednostek samorządu terytorialnego, w tym przeznaczonych na realizację programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych,
- 2) dochodów uzyskiwanych z działalności,
- 3) środków z Unii Europejskiej.

W przypadku Centrum utworzonego przez organizację pozarządową działalność Centrum może być ponadto finansowana z zasobów instytucji tworzącej pochodzących ze zbiorów, darowizn lub innych źródeł. Środki finansowe na działalność Centrum są przeznaczane na wypłatę uczestnikom zajęć w Centrum świadczeń integracyjnych; zakup materiałów, energii, usług niezbędnych do działalności Centrum; najem lokalu i remonty pomieszczeń użytkowanych przez Centrum; podatki opłacane przez Centrum; wynagrodzenia pracowników Centrum i pochodne od tych wynagrodzeń; realizację reintegracji zawodowej i społecznej oraz niezbędną obsługę działalności Centrum w tym zakresie; szkolenia pracowników Centrum związane z działalnością Centrum; posiłki dla uczestników; wydatki na ubezpieczenie mienia Centrum; inne wydatki związane z działalnością Centrum.

Osoba może zostać skierowana do uczestnictwa w zajęciach prowadzonych przez Centrum, przez właściwy dla miejsca zamieszkania lub pobytu osoby ośrodek pomocy społecznej lub w przypadku długotrwale bezrobotnego przez powiatowy urząd pracy z powiadomieniem właściwego dla miejsca zamieszkania lub pobytu tej osoby ośrodka pomocy społecznej. Okres próbny w Centrum trwa 1 miesiąc. W okresie próbnym uczestnik otrzymuje świadczenie integracyjne w wysokości 50% zasiłku dla bezrobotnych. Po pomyślnym zakończeniu okresu próbnego, kierownik ośrodka pomocy społecznej, na wniosek kierownika Centrum, kwalifikuje uczestnika do uczestnictwa w zajęciach w Centrum. Okres uczestnictwa w zajęciach w Centrum może trwać do 11 miesięcy. Jeżeli analiza stanu realizacji programu uzasadnia potrzebę przedłużenia okresu uczestnictwa w zajęciach w Centrum, także w przypadku tworzenia spółdzielni socjalnej lub podjęcia działalności gospodarczej przez uczestnika zajęć w Centrum, kierownik Centrum, na wniosek lub po zasięgnięciu opinii pracownika socjalnego Centrum, może przedłużyć okres uczestnictwa w zajęciach do 6 miesięcy. W okresie uczestnictwa w zajęciach w Centrum, na wniosek uczestnika, kierownik Centrum przyznaje świadczenie integracyjne w wysokości zasiłku dla bezrobotnych.

Więcej informacji na stronach internetowych:

[www.pfron.org.pl](http://www.pfron.org.pl)

[www.pfron.org.pl/ebi/](http://www.pfron.org.pl/ebi/)

[www.niepelnosprawni.gov.pl/prawo/](http://www.niepelnosprawni.gov.pl/prawo/)

oraz w Ustawie z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. 1997 nr 123 poz. 776) i w Ustawie o zatrudnieniu socjalnym (Dz.U. 2003 Nr 122 poz. 1143).